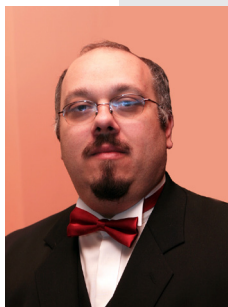

БЛАЗОНИРАЊЕ НА СТЕМАТОГРАФИИТЕ НА ВИТЕЗОВИЌ И ЖЕФАРОВИЌ

Јован Јоновски

Македонско грбословно друштво,
Претседател и главен хералд
<https://orcid.org/0000-0003-2448-3441>

УДК 929.64/.5(497.7:398)
Рецензирана статија

Macedonian Heraldic Society,
President and Chief Herald
<https://orcid.org/0000-0003-2448-3441>

UDC 929.64/.5(497.7:398)
Peer-reviewed article

АПСТРАКТ

Стематографијата на Витезовиќ (1701) и преводот на Жефаровиќ на словенски јазик (1741), заедно со илирските грбовници (Корениќ-Неориќ, Лондонски, Фојнички и други преписи) се дел од таканаречената илirsка хералдика, централен хералдички извор на словенскиот Балкански регион од доцниот 16 до 18 век.

Додека илирскиот грбовник е блазониран на англиски, како и на други словенски јазици, овој текст е првиот обид да се блазонираат 56-те земски грбови на македонски јазик со стандардна македонска хералдичка терминологија и синтакса. Истотака е даден блазонот на англиски јазик.

Исто така, направена е анализа на хералдичкиот состав и елементи, како и на улогата на поетските стихови под секој грб како блазон.

Клучни зборови: Македонија, хералдика, грб на Македонија, македонска хералдика.

BLAZONING THE STEMMATOGRAPHIAS OF VITEZOVIC AND ZHEFAROVIC

Jovan Jonovski

Macedonian Heraldic Society,
President and Chief Herald
<https://orcid.org/0000-0003-2448-3441>

UDC 929.64/.5(497.7:398)
Peer-reviewed article

ABSTRACT

Vitezovic's *Stemmatographia* (1701) and Zhefarovic's translation into Slavic (1741), along with the Illyrian roll of arms (Korenic-Neoric, London, Fojnica, and other transcriptions) are part of the so-called Illyrian Heraldry, the central heraldic source for the Slavic Balkans of the 16th to 18th centuries.

While the Illyrian Armorial has been blazoned in English as well as in other Slavic languages, this paper is the first attempt to blazon the 56 land coats of arms in Macedonian with standard Macedonian heraldic terminology and syntax. Also English blazon is given.

An analysis of the heraldic composition and elements is also made, as well as the possible role as a blazon of the poetic verses written under each coat of arms.

Keywords: Macedonia, heraldry, coat of arms of Macedonia, Macedonian heraldry.

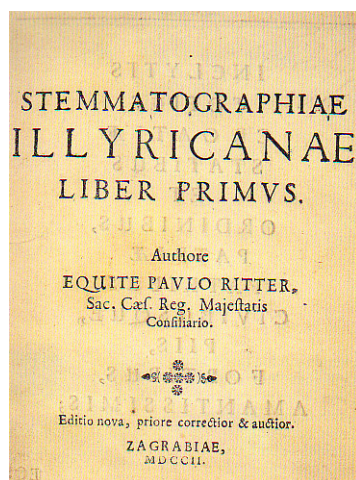
Присуството на специфична хералдика во Јужна Европа, под реките Сава и Дунав се појавува во 14 век. Со напредокот на исламската Османлиска империја на Балканскиот Полуостров во доцниот 14 и почетокот на 15 век, нејзиниот развој нагло прекинува. Во следните векови под отоманско владеење хералдиката продолжува да опстојува само на тесниот појас на источниот Јадрански Брег под венецијанско владеење и во малата поморска Дубровничка Република (Рагуза). Токму таму, кон крајот на 16 век се развива т.н. илирска хералдика. Наречена е „илирска“ во смисла на оживување на спомените за божемното силно старо царство Илирија. Како резултат на хуманизмот, илирска идеја меѓу Јужните Словени ќе се изрази како одговор на италијанскиот панроманизам и германскиот пангерма-

низам. Илирската идеја со текот на времето ќе се развива како подлошка за обединување на сите Јужни Словени. Под поимот Илирија во различни историски периоди се подразбира различна територија. Во антиката од околу 400 пр. Х. до 167 пр. Х. под Илирија се подразбира просторот источно од Јадранско Море, кој се протегал од Епир на југ до Либурија на север и бил населен со илирски племиња. Во римско време е создадена префектурата Илирик, која ги менувала своите граници, но во основа опфаќала далеку поширок простор од Античка Илирија, вклучувајќи го речиси целиот Балкан без Тракија (Рудић 2006, 272). Со појавата на хуманизмот и последователно на илиризмот и панславизмот, за илирски се сметале сите јужнословенски земји и делови од Албанија. Во секој случај, Илирија претставува груб географски термин, кој не е ограничен со никакво јазично или етничко единство. Низ целата историја само Римјаните го владееле целиот регион како провинција Илирикум. Границите на римски Илирикум се протегале од реката Дрилон во Албанија на југ до Истра на северозапад, реката Сава на север и Јадранско Море на запад. Главен град на провинцијата бил Солин (Ibid). Во 18 век Русија и

The presence of specific heraldry in Southern Europe below the Sava and Danube Rivers dates back to the 14th century. With the expansion of the Islamic Ottoman Empire on the Balkan Peninsula in the late 14th and early 15th centuries,

its development abruptly ceased. In the following centuries, under Ottoman rule, heraldry continued to exist only on the narrow belt of the Eastern Adriatic coast under Venetian rule and in the small naval Republic of Dubrovnik (Ragusa). There, at the end of the 16th century, so-called Illyrian heraldry developed. It is “Illyrian” in the sense of reviving the memories of the supposedly strong old kingdom of Illyria, as a result of humanism, which among southern Slavs would be expressed as an “Illyrian idea” in response to Italian pan-

Romanism and German pan-Germanism. Over time, the “Illyrian idea” would develop as a basis for the unification of all southern Slavs. The term “Illyria” covered different territory in different historical periods. In antiquity (around 400 BC until 167 BC) Illyria was the area east of the Adriatic Sea that stretched from Epirus in the south to Liburnia in the north and was inhabited by Illyrian tribes. In Roman times, the Illyricum prefecture was created, which changed its boundaries but basically covered a much wider area than ancient Illyria, including almost the entire Balkans except for Thrace (Рудић 2006, 272). With the rise of humanism and consequently of Illyrianism and Pan-Slavism, all South Slavic countries and parts of Albania were considered Illyrian. In any case, Illyria is a rough geographical term not marked by a linguistic or ethnic unity. Throughout history, only the Romans ruled the entire region—as the province of Illyricum. The borders of Roman Illyricum stretched from the Drilon River in Albania on the south to Istria in the northwest, the Sava River in the north, and the Adriatic Sea in the west. The capital of the province was Solin (Ibid.). In the 18th century, Russia and Austria

Насловната страна на Стематогрaфијата од Витезовиќ/ Front cover of Vitezovic's Stemmatografia

Австрија ја искористуваат илирската идеја за свои цели.

Илирската хералдика, опфаќа две дела прво, „Сланскиот¹ грбовник“ (~1590) со целата плеада негови целосни и делумни преписи (како што се грбовникот на Корениќ-Неориќ, потоа лондонскиот, фојничкиот грбовник итн.), познати како илирски грбовници кои се појавиле во Приморје², но и во Италија, Шпанија и Австрија кон крајот на 16 и почетокот на 17 век (Палавестра 2006, 16), и второ, Стематографијата на Павле Ритер Витезовиќ со нејзиниот превод на словенски јазик од Христофор Жефаровиќ (Јоновски 2019, 50). Грбовникот Корениќ-Неориќ, како еден од најстарите на „Сланскиот грбовник“ (Нацевски 2019, 8) има 153 грба³. Од нив девет се на илирските земји, потоа се грбовите на цар Душан и цар Урош, како и тринаесет владетелско-династички грбови (Ćosić 2015, 134). Потоа следуваат 128 грбови на семејства од Слано, Дубровник, Далмација, Босна и Херцеговина.

Грбовите од илирските грбовници се блазонирани на српски, хрватски и англиски јазик. Тие сè уште не се во целост блазонирани на македонски јазик. Таквото блазонирање во практика има голема улога при установувањето на хералдичката терминологија и синтакса на хералдичкиот македонски јазик.

Стематографијата на Павле Ритер Витезовиќ (1701) е зборник на 56 земски грбови од Централна и Југоисточна Европа, од кои 9 се на земји застапени во Илирскиот грбовник. Досега блазоните од Стематографијата не се објавени на ниеден јужнословенски, ниту на друг јазик.⁴

Целта на овој труд е да се претстави Стематографијата на Витезовиќ, и преводот на Жефаровиќ, преку блазонирање на присутните грбови и нивна анализа според елементите на грбовите и можноста на дадениот стих да се смета за блазон. Ова е прва публикација со блазонирање на грбовите од стематографиите на македонски јазик, (и англиски) но и на некој современ јазик воопшто.

used the “Illyrian idea” for their own purposes.

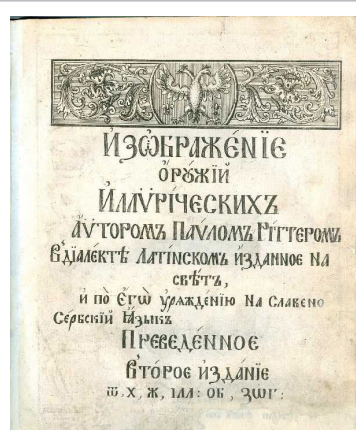
Illyrian heraldry includes two parts, first, the “Slano¹ Armorial” (~ 1590) with its plethora of complete and partial transcripts (such as the Korenic-Neoric armorial, then the London armorial, the Fojnica armorial, etc.) known as Illyrian Armorial that appeared at Primorje,² and in Italy, Spain, and Austria in the late 16th and early 17th centuries (Палавестра 2006, 16) and *Stemmatographia* by Pavle Ritter Vitezovic with its Slavic translation by Hristofor Zhefarovic (Jonovski 2020, 18). The Korenic-Neoric armorial, as one of the oldest components of the “Slano Armorial”, (Nacevski 2019, 8) has 153 arms.³ Nine of them belong to the Illyrian lands, followed by the coats of arms of Tsar Dusan and Tsar Uros, as well as thirteen ruling dynastic coats of arms (Ćosić 2015, 134). This is followed by 128 families of Slano, Dubrovnik, Dalmatia, and Bosnia and Herzegovina.

The coats of arms in the Illyrian Armorial are blazoned in Serbian, Croatian, and English. They are not yet completely blazoned in Macedonian.

Such blazoning in practice plays a major role in the establishment of heraldic terminology and syntax of the heraldic Macedonian language.

Pavle Ritter Vitezovic’s (1701) *Stemmatographia* is a collection of 56 land coats of arms from Central and Southeastern Europe, 9 of which are from countries represented in the Illyrian Armorial. Blazons from the *Stemmatographia* have not been published in any Southern Slavic or other language.⁴

The aim of this paper is to present Vitezovic’s *Stemmatographia*, and Zhefarovic’s translation, by blazoning the coats of arms presented and analyzing them according to their elements and the possibility of the verses given being considered as blazon. This is the first publication blazoning of the arms of the *Stemmatographias* in Macedonian (and English), but also in any modern language.

Насловната страна на Стематографијата од Жефаровиќ/ Front cover of Zhefarovic's *Stemmatografia*

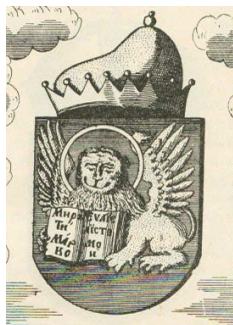
СТЕМАТОГРАФИИТЕ НА ВИТЕЗОВИЌ И ЖЕФАРОВИЌ

Павле Ритер Витезавиќ (1652—1713) бил писател, историчар, печатар, бакрорезец, политичар, роден е во Сењ, Хрватска. Витезовиќ во 1695 година набавува своја печатница. Дејствувал и во Виена каде станал дворски советник и од царот добил дозвола да влезе во секоја библиотека, и во јавните и во приватните архиви. Витезовиќ е автор на неколку „илирски“ дела. Познат е негов ракопис од 1694 година со наслов: „Оригинални инсигнии на илирските кралства и провинции“⁴⁵. Според Матковски, делото содржи 72 грба. Од нив дел се на земји за кои Витезовиќ сметал дека се словенски, а дел се хрватски грбови. Напишана е на латински јазик со рачно боени слики на кои е дадено само името на земјата без дополнителни стихови (Матковски 1970, 114).

Неговото најзначајно дело, објавено во Виена, кон крајот на април или почетокот на мај 1701 година, е насловено „Стематологија или нацрт, опис и обнова на илирските грбови“⁴⁶. Стематологија значи попис на стемии: печати, грбови. За разлика од илирските грбовници, кои основно содржеле лични грбови, во стематологијата има само земски грбови.

Витезовиќ, веројатно, се служел со Минстеровата космографија и делото на Мавро Орбини „Царството на Словените“, како и со непосредни извори: стари печати, документи, пари, споменици од камен и слично (Ibid, 116).

Во Стематологијата, од 84⁷, на 56 страници има по еден грб на по една од земјите во кои уште се „слушал словенскиот збор“, ставени по азбучен ред според латинската азбука. Под името на земјата се наоѓа штит со круна. Штитот е шпански со сооднос на ширината и висината 4x5. Четири грба се прикажани на ист ваков штит каде горниот раб не е рамен туку е благ лак со мевот надолу (Босна, Хрватска, Србија и Рашка). Боите во Стематологијата се претставени со шрафура за што е дадена легенда, која се совпаѓа со онаа на

Оригинално цртежите се дадени со хералдичка шрафура/ Originally drawings given with heraldic hatching

THE STEMATOGRAPHIAS OF VITEZOVIC AND ZHEFAROVIC

Pavle Ritter Vitezovic (1652–1713) was a writer, historian, printer, engraver, and politician, born in Senj, Croatia. In 1695, Vitezovic bought his own printing house. He also worked in Vienna where he became a court counselor and received permission from the emperor to enter every library, both public and private archives. Vitezovic is the author of several “Illyrian” works. His 1694 manuscript, titled “Original Insignia of the Illyrian Kingdoms and Provinces”⁵, is well known. According to Matkovski, the manuscript contains 72 coats of arms. Some of them are from countries that Vitezovic considered to be Slavic and some are Croatian coats of arms. It is written in Latin with hand-painted pictures giving only the name of the country without additional verses (Matkovski 1970, 114).

His most significant work, published in Vienna in late April or early May 1701, was titled *Stemmatographia or Drawing, Description and Reconstruction of the Illyrian Coats of Arms*⁶. *Stemmatographia* means a list of *stemas*: seals, coats of arms. Unlike Illyrian coats of arms, which basically contained personal coats of arms, in the *Stemmatographia* there are only land coats of arms.

Vitezovic probably used Munster’s *Cosmography* and the work of Mavro Orbini *The Kingdom of the Slavs*, as well as immediate sources: old prints, documents, coins, stone monuments, and the like (Ibid., 116).

In the *Stemmatographia* out of 84⁷, 56 pages contain one coat of arms each, for the lands where the “Slavic word was still heard”, placed in alphabetical order according to the Latin alphabet. Under the name of the land is a shield with a crown. The shield is Spanish type with a width:height ratio of 4:5. Four arms are shown in the same shield type but where the top edge is not straight but a slight arc downward. (Bosnia, Croatia, Serbia and Raška). The colors in the *Stemmatographia* are presented in heraldic hatching (for which a legend is given, coinciding with that of Petrasankta, the standardized hatching for presenting colors in heraldry).

The following crowns can be found in the *Stemmatographia*: 1. Ducal (represented on 13 coats of arms); 2. Arched Ducal (26); 3. Arched

Петрасанкта, односно стандардизираната шрафура за претставување на бои во хералдиката.

Во Стематографијата се среќаваат следните круни: 1. Јагодова (застапена на 13 грбови); 2. Јагодова со стема (26); 3. Јагодова со стема и капа (5); 4. Јагодова со стема и капа со лента (1); 5. Австриска круна (7); 6. Чалма (2); 7. Дуждова капа (1) и 8. Круна на св. Стефан (1).

Под секој грб Витезовиќ дава четири стиха на латински јазик во врска со грбот и земјата. На крајот од Стематографијата, по грбовите следуваат коментари за секој грб. Делото е печатено еднобојно со бакрорезна техника.

Следната 1702 година, Витезовиќ го препечатува своето дело во Загреб, овој пат под наслов „Стематографија илирска, прва книга“⁸ со назнака „ново издание поправено и проширено“.⁹

Стематографијата посветена на српскиот патријарх Арсение е издадена на 21.10.1741, повторно во Виена, во превод на словенски јазик од Христовор Жефаровиќ. Жефаровиќ е македонски зограф, иконописец, бакрорезец, автор, трговец, хералдичар, роден во Дојран (Gjorgjiev, Sarakinski 2019, 5). Се школувал во Солун, а потоа заминува во Карловачката митрополија. Се занимавал и со трговија и стекнал голем имот. Починал во 1753 г., во Москва. Жефаровиќ е почитуван и како српски и бугарски хералдичар.

Ова издание на словенски јазик е проширено со 8 гравури со по два и 8 гравури со по еден светец или канонизирани владетели, највеќе српски, како и портрет на патријархот Арсение и грб на Карловачката митрополија.

Земските грбови кај Жефаровиќ речиси се идентични по изведба со оние кај Витезовиќ, со тоа што овде се дадени во рамка со облачиња.¹⁰ Над рамката е дадено името на земјата, а под неа стихови во 4 реда со поетски опис на грбот и/или на земјата. На Стематографијата работел и виенскиот мајстор Месмер кој ги режел цртежите на Жефаровиќ во бакар.

Освен преводот на Стематографијата, која ќе стане прв илустриран прирачник по хералдика, не се познати никакви други хералдички текстови на Жефаровиќ. Ова го става Жефаровиќ во втората фаза на познавање на хералдиката – колекционерство – која се карактеризира со собирање слики на грбови при што се знаат само ос-

Ducal with cap (5); 4. Arched Ducal with cap and ribbons (1); 5. Austrian crown (7); 6. Turban (2); 7. Venetian Doge’s hat (1), and 8. Crown of St. Stephen (1).

Under each coat of arms, Vitezovic gives four verses in Latin which explain the coat of arms and/or the country. At the end of the *Stemmatographia*, there are comments on each arms. The work is printed in one color with engraved images.

The following 1702, Vitezovic reprinted his work in Zagreb, this time under the title *Illyrian Stemmatographia, First Book*⁸ marked “New Edition, Edited and Expanded”⁹.

The *Stemmatographia*, dedicated to Serbian Patriarch Arsenie, was republished on October 21, 1741 in Vienna, a translation into Slavonic by Hristofor Zhefarovic. Zhefarovic was a Macedonian painter, icon painter, engraver, merchant, and heraldist, born in Dojran (Gjorgjiev, Sarakinski 2019, 5). He studied in Salonica and then went to the Metropolitanate of Karlovac. He also engaged in trade and acquired large estates. He died in 1753 in Moscow. Zhefarovic is also respected as a Serbian and Bulgarian heraldist.

The edition in Slavonic has been expanded with engravings of saints or canonized rulers, mostly Serbian (8 with one and 8 with two), as well as a portrait of Patriarch Arsenie and the coat of arms of the Karlovac Metropolitanate.

Zhefarovic’s drawings of the land arms are almost identical to those of Vitezovic, presented in a frame with clouds.¹⁰ Above the frame is the name of the country, and below verses in four lines with a poetic description of the coat of arms and/or the country. The Viennese master Mesmer worked on the *Stemmatographia*, engraving Zhefarovic’s drawings into copper.

Apart from the translation of the *Stemmatographia*, which would become the first illustrated manual on heraldry, no other heraldic texts by Zhefarovic are known. This is what puts Zhefarovic in the second phase of knowledge of heraldry—collecting—which is characterized by collecting images of the coats of arms where only basic information about the coat of arms is known, i.e., its bearer (Јоновски 2019a).

The blazoning was done according to the

новни информации за грбот, односно неговиот носител (Јоновски 2019a).

Блазонирањето е извршено според дадениот емблазон од рачно обоениот примерок од второто издание, кој се наоѓа во Националната и универзитетска библиотека во Загреб и фототипно издадено од Иво Банац (Banac 1991). Во случај на нејаснотии е консултиран и стихот под грбот од Стематографијата на Жефаровиќ фототипно издание (Давидов 1972). Блазонирањето е според стандардната хералдичката терминологија и синтакса на современ македонски јазик, разработена од Македонското грбословно друштво (Македонското хералдичко здружение) (Јоновски, Нацевски), објавена во Македонски хералд во повеќе проделженија. Даден е и блазон на англиски јазик.¹¹

За анализа на функцијата на блазонот на стиховите под грбот го користиме фототипното издание на Стематографијата на Жефаровиќ (второ издание), објавено во *Стематографија, Изображеније оружјии илирических* (Давидов 1972).

Во овој труд, исто така, ќе се направи анализа на дадениот поетски опис во смисла на неговата функција како блазон. Блазон е техничкиот опис на грбот, кој и го определува истиот, со тоа што врз основа на блазонот, кој било хералдичар или хералдички уметник може да ја нацрта истата композиција. Блазонот задолжително ги содржи следниве информации: 1. Поделби на грбот (за сложени грбови); 2. Поделба на штитот со бои на полињата; 3. Грбовни амблеми со нивна боја; 4. Атрибути на грбовните фигури, нивен број и сооднос. Блазонирањето се врши на замислен пресек на штитот поставен хоризонтално, при што блазонирањето се врши оддолу нагоре (Јоновски 2015, 80).

Поврзаноста на описот од стихот под грбот со блазонот е категоризиран во 5 категории: 1. Без врска со блазонот; 2. Споменување грбовна фигура од грбот; 3. Споменување грбовна фигура со боја и боја на полето. 4. Прифатлив блазон и 5. Блазонот е во ред, но боите во описот не одговараат на шрафурата од цртежот.

Покрај дадениот блазон на малиот грб (содржината на штитот), е даден и видот на круната, како и во која категорија е според поврзаноста на стихот со блазонот. Во двата случаи каде грбовите се разликуваат кај Витезовиќ и Жефаровиќ, (Рашка и Унгарија) дадени се и двата блазони.

given emblazon from the hand-painted copy of the second edition, which is in the National and University Library in Zagreb and was published in photographic form by Ivo Banac (Banac 1991). In case of ambiguity, the verse under the coat of arms of Zhefarovic's *Stemmatographia* in a photographic edition (Давидов 1972) was also consulted. The blazoning follows the standard heraldic terminology and syntax in modern Macedonian developed by the Macedonian Heraldic Society (Jonovski, Nacevski) published in the *Macedonian Herald* over several issues. Also English blazon is given.¹¹

For the analysis of the function of the blazon of the verses under the coat of arms, we use the photographic edition of Zhefarovic's *Stemmatographia* (second edition), published in *Стематографија, Изображеније оружјии илирических* (Давидов 1972).

This paper also analyzes the poetic description provided in terms of its function as a blazon. "Blazon" is the technical description of the coat of arms, which defines it and provides the basis on which any heraldist or heraldic artist can draw the same composition. The blazon must contain the following information: 1. Partitions on the arms (for marshalled arms); 2. Partition of the shield with the colors of the fields; 3. Heraldic charges with their color; 4. Attributes of the charge, their number and ratio. Blazoning is done at an imaginary cross-section of the shield placed horizontally, with blazoning from the bottom up. (Јоновски 2015, 80).

The connection of the description of the verse under the coat of arms with the blazon is categorized into 5 categories: 1. Without connection to the blazon; 2. Mentioning a charge from the arms; 3. Mentioning a color of the field and the charge. 4. Acceptable blazon, and 5. Blazon is good, but the colors in the description do not match the colors in the drawing.

In addition to the blazon provide for the small arms (the content of the shield), the type of crown is also given, as well as in which category it is according to the connection of the verse with the blazon. In both cases where the arms differ between Vitezovic and Zhefarovic, (Raska and Hungary) both blazons are given.

БЛАЗОНИРАЊЕ НА ГРБОВИТЕ

ИЛИРИЈА (ИЛЛЊЧЕСКО)

Црвено, сребрена полумесечина нагоре надвишена од шестокрака ѕвезда.
Јагодова круна со стема без крст.
Споменување грбова фигура од грбот.

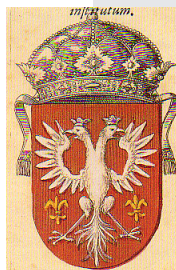
BLAZONING OF THE ARMS

ILLYRICUM

Gules, a star and in base a crescent Argent.
Arched ducal crown without cross.
Mentioning a charge from the arms.

ЦАРСТВОТО НА НЕМАЊИЌ (ЦРСТВО Ъ НЕМАЊИЕ УСТАВЛЕННО)

Црвено, сребрен двоглав крунисан орел во приказ меѓу два лилјани во основа.
Јагодова круна со стема и капа.
Споменување грбова фигура од грбот.

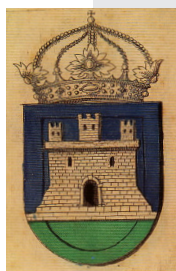

IMPERIUM À NEMANIDE

Gules, a doubled headed eagle displayed and ducally crowned Argent, between in base two fleurs-de-lys Or.
Arched ducal crown with cap.
Mentioning a charge from the arms.

АЛБАНИЈА (АЛБАНИЈА)

Сино, од зелена основа сребрен замок со три кули и црна порта.
Јагодова круна со стема.
Споменување грбова фигура од грбот.

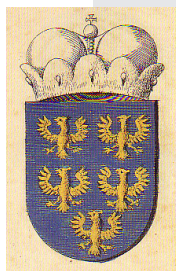

ALBANIA

Azure, issuant from base Vert a tripled towered castle Argent, port Sable.
Arched ducal crown.
Mentioning a charge from the arms.

АВСТРИЈА СТАРА (АУСТРИА ВЕТХАА)

Сино, пет златни орли во приказ 2-2-1.
Австриска круна.
Споменување грбова фигура од грбот.

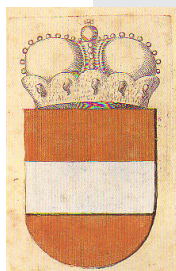

AUSTRIA VETUS

Azure, five eagles 2, 2 and 1 Or.
Austrian crown.
Mentioning a charge from the arms.

АВСТРИЈА СЕГАШНА (АУСТРИА ННЪШНАА)

Црвено, сребрен појас.
Австриска круна со бисери.
Прифатлив блазон.

AUSTRIA HODIERNA

Gules, a fess Argent.
Austrian crown with pearls.
Acceptable blazon.

БЕСАРАБИЈА (БЕССАРАВИЈА)

Златно, три црнечки глави со црвени ленти.
Јагодова круна.
Споменување грбова фигура од грбот.

BESARABIA

Or, three moor's heads Sable banded Gules.
Ducal crown.
Mentioning a charge from the arms.

БОХЕМИЈА (БОХЕМИЈА)

Црвено, сребрен крунисан лав со раздвоена опашка.

Јагодова круна со стема.

Блазон е во ред, но боите во описот не одговараат на шрафурата од цртежот.

BOHEMIA

1.

Gules, a lion queue forchée Argent, crowned Or.

Arched ducal crown.

The blazon is good but the colors do not fit the hatching.

БОРУСИЈА (БОРУСИЈА)

Сребрено, црн орел во приказ со златни коски, вооружан и окрунет златно.

Јагодова круна со стема.

Споменување грбова фигура од грбот.

BORUSSIA

Argent, an eagle Sable armed, boned and ducally gorged Or.

Arched ducal crown.

Mentioning a charge from the arms.

БОСНА (БОСНА)

Златно, две вкрстени црвени назабени греди со набиени црнечки глави со долга коса крунисани златно.

Јагодова круна со стема и капа.

Споменување грбова фигура со боја и боја на полето.

BOSNA

Or, two staves in saltire embattled on the lower edge Gules each topped with a head Proper, crowned Or.

Arched ducal crown with cap.

Mentioning a charge with its color and color of the field.

БУГАРИЈА (БОЛГАРИЈА)

Црвено, златен крунисан лав.

Јагодова круна со стема.

Блазон е во ред, но боите во описот не одговараат на шрафурата од цртежот.

BULGARIA

Gules, a lion ducally crowned Or.

Arched ducal crown.

The blazon is good but the colors do not fit the hatching.

КАРИНТИЈА (КАРИНТИЈА)

Пресечено златно, три црни лава во лево: црвено, сребрен појас.

Австриска круна.

Споменување грбова фигура со боја и боја на полето.

CARINTHIA

Per pale, dexter Or, three lions passant contournée Sable, sinister Gules, a fess Argent.

Austrian crown.

Mentioning a charge with its color and color of the field.

КЕЛТА (КЕЛТА)

Црвено, два златни дракони во пресрет со преплетени опашки.

Јагодова круна со стема.

Споменување грбова фигура од грбот.

CELTÆ

Gules, two dolphins tails entwined Or.

Arched ducal crown.

Mentioning a charge from the arms.

КАРНИОЛИЈА (КАРНИОЛИЈА)

Сребрено, син орел вооружан и крунисан златно, обременет со полумесечина коцкаста сребрено и црвено.

Австриска круна.

Споменување грбова фигура од грбот.

CARNIOLIA

Argent, an eagle displayed Azure, armed and crowned Or charged with a crescent counter-compony Argent and Gules.

Austrian crown.

Mentioning a charge from the arms.

КРИТ (КРЕТА)

Пресечен сребрено и црвено, горе црн орел во полет во лево кој во левата канца држи црвен пламен и молња. Долу сребрен кентаур во лево со златна тојага во десната рака.

Јагодова круна со стема.

Споменување грбова фигура од грбот.

CRETA

Per fess, Argent and Gules, in chief an eagle wings endorsed and inverted Sable grasping in the sinister claw flame and thunder and in base a Centaur Argent holding in the dexter hand a club Or both contournée.

Arched ducal crown.

Mentioning a charge from the arms.

ХРВАТСКА (КРОАЦИЈА)

Коцкасто црвено и сребрено.

Јагодова круна со стема и капа.

Споменување грбова фигура со боја и боја на полето.

CROATIA

Checky Gules and Argent.

Arched ducal crown with cap.

Mentioning a charge with its color and color of the field.

ХУАМИЈА (ХУАМИЈА)

Црвено, од лева страна излегува сребрена рака која држи сабја меѓу златна шестокрака звезда и сребрена полумесечина в десно во чело.

Јагодова круна.

Споменување грбова фигура од грбот.

CHULMIA

Gules, an arm issuant from the sinister embowed and holding a scimitar Argent hilt Sable between mullet of 8 points Or and increscent Argent in chief.

Ducal crown.

Mentioning a charge from the arms.

КУМАНИЈА (КУМАНИЈА)

Црно, на црвен лев превез орамен златно сребрен исправен волк.

Јагодова круна со стема.

Споменување грбовна фигура од грбот.

CUMANIA

Azure, on a bend sinister Gules fimbriated Or a wolf courant in bend sinister Argent.

Arched ducal crown.

Mentioning a charge from the arms.

ДАКИЈА (ДАКИЈА)

Црвено, лаковиден вдлабнат клин расечен на сребро и црвено, меѓу два златни лава кои се качуваат.

Јагодова круна со стема.

Споменување грбовна фигура од грбот.

DACIA

Gules, a pile throughout transposed and enarched per pale Argent and Sable between two lions rampant combatant Or.

Arched ducal crown.

Mentioning a charge from the arms.

ДАЛМАЦИЈА (ДАЛМАЦИЈА)

Сино, три златни крунисани вперени лавовски глави.

Јагодова круна со стема.

Споменување грбовна фигура со боја и боја на полето.

DALMATIA

Azure, three leopards' faces ducally crowned Or.

Arched ducal crown.

Mentioning a charge with its color and color of the field.

ДАРДАНИЈА (ДАРДАНИЈА)

Сребрено, црвен лав со раздвоена опашка, в лево, крунисан златно држи црно копје со златен врв.

Јагодова круна со стема.

Споменување грбова фигура од грбот.

DARDANIA

Argent, a lion salient contournée queue forchée Gules ducally crowned Or grasping a lance tipped Or.

Arched ducal crown.

Mentioning a charge from the arms.

ЕПИР (ЕПЊРЪ)

Сребрено, црвено исправено куче.

Јагодова круна со стема.

Споменување грбова фигура од грбот.

EPIRUS

Argent, a hound salient Gules.

Arched ducal crown.

Mentioning a charge from the arms.

ГРЦИЈА (ГРЕЧЕСКАА)

Сино, 4 златни превези.

Јагодова круна со стема.

Споменување грбова фигура со боја и боја на полето.

GRÆCIA

Azure, four bendlets Or.

Arched ducal crown.

Mentioning a charge with its color and color of the field.

ХЕРЦЕГОВИНА (ХЕРЦЕГОВИНА)

Црвено, од десно златна рака која држи скршена дршка од копје.

Јагодова круна.

Споменување грбова фигура од грбот.

HERCEGOVINA

Gules, issuant from dexter a hand Or holding a lance broken at the tip.

Ducal crown.

Mentioning a charge from the arms.

ЈАПОДИЈА (ЈАПОДИЈА)

Златно, црно галеро со по една пуфка.

Јагодова круна.

Споменување грбова фигура со боја и боја на полето.

JAPODIA

Or, a galero with one tassel Sable.

Ducal crown.

Mentioning a charge with its color and color of the field.

ИСТРИА (ИСТРИЈА)

Сино, од зелена основа сребрена коза во од-
 Јагодова круна.
 Споменување грбова фигура од грбот.

ISTRIA

Azure, on a base Vert a goat passant Argent.
 Ducal crown.
 Mentioning a charge from the arms.

ЛИБУРНИЈА (ЛИБУРНИЈА)

Сино, златен крунисан орел.
 Јагодова круна со стема.
 Споменување грбова фигура со боја и боја
 на полето.

LIBURNIA

Azure, an eagle displayed and ducally
 crowned Or.
 Arched ducal crown.
 Mentioning a charge with its color and
 color of the field.

ЛОДОМЕРИЈА (ЛОДОМЕРИЈА)

Сино, два појаса, коцкасти црвено и сре-
 брено.
 Јагодова круна со стема.
 Споменување грбова фигура со боја и боја
 на полето.

LODOMERIA

Azure, two bars countercompony Gules
 and Argent.
 Arched ducal crown.
 Mentioning a charge with its color and
 color of the field.

МАКЕДОНИЈА (МАКЕДОНИЈА)

Златно, црвен лав.
 Јагодова круна со стема.
 Прифатлив блазон.

MACEDONIA

Or, a lion rampant Gules.
 Arched ducal crown.
 Acceptable blazon.

МИЗИЈА (МИСИЈА)

Сино, две златни круни свртени со основи-
 те.
 Јагодова круна со стема.
 Блазон е во ред, но боите во описот не од-
 говараат на шрафурата од цртежот.

MOESIA

Azure, two crowns Or that in base reversed.
 Arched ducal crown.
 The blazon is good but the colors do not fit
 the hatching.

МОЛДАВИЈА (МОЛДАВИЈА)

Златно, црна вперена биковска глава.
 Јагодова круна.
 Споменување грбова фигура со боја и боја
 на полето.

MOLDAVIA

Or, a bull head caboshed Sable.
 Ducal crown.
 Mentioning a charge with its color and
 color of the field.

МОРАВИЈА (МОРАВА)

Сино, орел коцкаст сребро и црвено.
Австриска круна.
Споменување грбова фигура од грбот.

MORAVIA

Azure, an eagle displayed chequy Gules and Argent.
Austrian crown.
Mentioning a charge from the arms.

МОСКВА¹² (МОСКВА)

Црвено, златен крунисан двоглав орел, на градите штитче со св. Ѓорѓи на коњ кој прободува ламја.
Јагодова круна со стема и капа со лента.
Споменување грбова фигура со боја и боја на полето.

MOSCOVIA¹²

Gules, a double headed eagle displayed and ducally crowned Or charged on the breast of an oval inescutcheon Argent thereon St George slaying the dragon Proper.
Arched ducal crown with cap with ribbon.
Mentioning a charge with its color and color of the field.

ПАНОНИЈА (ПАННОНИЈА)

Седумкратно пресечено црвено и сребрено.
Јагодова круна со стема.
Споменување грбова фигура со боја и боја на полето.

PANNONIA

Barry of eight Gules and Argent.
Arched ducal crown.
Mentioning a charge with its color and color of the field.

ПОЛСКА (ПОЛСКА)

Црвено, сребрен крунисан орел.
Јагодова круна со стема.
Споменување грбова фигура со боја и боја на полето.

POLONIA

Gules, an eagle displayed Argent ducally crowned Or.
Arched ducal crown.
Mentioning a charge with its color and color of the field.

РАГУЗА¹³ (РАГУЗА)

Црвено три сребрени ремени.
Јагодова круна.
Споменување грбова фигура од грбот.

RAGUSA¹³

Gules, three bars Argent.
Ducal crown.
Mentioning a charge from the arms.

РАМА (РАМА)

Црвено, сребрена оклопена рака со сабја.
Јагодова круна.
Споменување грбова фигура од грбот.

RAMA

Gules, an arm in armour embowed fessways the hand flexed holding a scimitar Argent.
Ducal crown.
Mentioning a charge from the arms.

РАШКА (РАССІА)

Витезовиќ: Сино, три сребрени потковици.
 Жефаровиќ: Сино, сребрен орел во пресрет со глава в лево, кој во клунот и канците држи по една потковица.
 Јагодова круна со стема и капа. Споменување грбова фигура со боја и боја на полето.

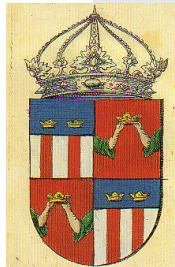

RASSIA

Vitezovic: Azure, three horseshoes Argent.
 Zhefarovic: Azure eagle Argent head to dexter holding in its beak and claws horseshoes.
 Arched ducal crown with cap.
 Mentioning a charge with its color and color of the field.

РОМАНИЈА¹⁴ (РОМАНИЈА)

Квадрирано, 1 и 3 сребрено две црвени греди, на сино чело две златни круни. 2 и 4 црвено две раце со зелени ракави од двата бока држат златна круна.
 Јагодова круна со стема.
 Без врска со блазонот

ROMANIA¹⁴,

Quarterly, 1&4 Argent, two pallets Gules on a chief Azure two crowns Or, 2&3 Gules, two arms Proper vested Vert issuant from flanks holding a crown Or.
 Arched ducal crown.
 Without connection to the blazon

РУСИЈА¹⁵ (РУСИЈА)

Сино, златен лав се качува по сребрена карпа од десно.
 Јагодова круна.
 Блазон е во ред, но боите во описот не одговараат на шрафурата од цртежот.

RUSSIA NIGRA¹⁵

Azure, a dexter gore in rock form Argent thereon a lion climant Or.
 Ducal crown.
 The blazon is good but the colors do not fit the hatching.

СКИТИЈА (СКИФИЈА)

Сребрено, три црни мечкини глави.
 Јагодова круна.
 Прифатлив блазон.

SCYTHIA

Argent, three bear heads Sable.
 Ducal crown.
 Acceptable blazon.

СРБИЈА (СЕРБИЈА)

Црвено, сребрен крст меѓу четири огнила.
 Јагодова круна со стема и капа.
 Споменување грбова фигура од грбот.

SERBLIA

Gules, a cross between four firebrands Argent.
 Arched ducal crown with cap.
 Mentioning a charge from the arms.

ШЛЕЗИЈА (СИЛЕЗИЈА)

Сребрено, црн орел обременет со сребрена полумесечина.
 Австриска круна.
 Споменување грбова фигура со боја и боја на полето.

SILESIA

Argent, an eagle displayed Sable charged with a crescent Argent.
 Австриска круна.
 Mentioning a charge with its color and color of the field.

СИРМИЈА¹⁶ (СИРМІА)

Петпати пресечен сребрено со сино – зелено – сино, на зеленото легнат сребрен елен покрај зелено дрво од лево.

Јагодова круна.

Споменување грбова фигура од грбот.

SIRMIUM¹⁶

Argent, a fess Vert issuant therefrom a stag lodged below a tree to sinister Proper, a bar enhanced and a point in base Azure.

Ducal crown.

Mentioning a charge from the arms.

СЛАВОНИЈА ДУНАВСКА (СЛАВОНІАДУНАВСКАА)

Сребрено, три црвени `рта со златни ремени во скок.

Јагодова круна со стема.

Споменување грбова фигура со боја и боја на полето.

SLAVONIA DANUBIANA

Argent, three hounds saliant Gules collared Or.

Arched ducal crown.

Mentioning a charge with its color and color of the field.

СЛАВОНИЈА НА БАЛТИСКО МОРЕ (СЛАВОНІАМОРАБАЛТИНСКАА)

Црвено, златен крунисан аждер.

Јагодова круна со стема.

Прифатлив блазон.

SLAVONIA MARIS BALTHICI

Gules, a wyvern crowned Or.

Arched ducal crown.

Acceptable blazon.

СЛАВониЈА ДЕНЕШНА (СЛАВОНІА ИНЪШНАА)

Сино, на црвен појас орамен со сребрени брановидни ремени црна куна. Сребрена шестокрака звезда во сјај во чело.

Јагодова круна со стема.

Споменување грбова фигура од грбот.

SLAVONIA MODERNA

Azure, on fess wavy Gules edged Argent a marten passant Proper, in chief a mullet of eight point radiant Argent.

Arched ducal crown.

Mentioning a charge from the arms.

ШТАЕРСКА (СТИРИА)

Зелено, сребрен пантер во лево со црвени пламени.

Австриска круна.

Споменување грбова фигура од грбот.

STIRIA

Vert, a panther Argent contourné inflamed Gules.

Австриска круна.

Mentioning a charge from the arms.

ТЕСАЛИЈА (ΘΕССΑΛΙΑ)

Пресечено златно и црвено, горе црн орел вооружан златно, долу три исправени сребрени стрели.

Јагодова круна со стема.

Споменување грбова фигура со боја и боја на полето.

THESSALIA

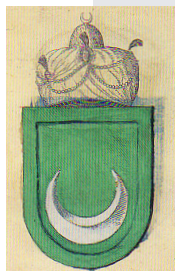
Per fess Or and Gules an eagle displayed Sable armed and crowned Or in chief, three arrows palewise Argent in base.

Arched ducal crown.

Mentioning a charge with its color and color of the field.

ТРАКИЈА ОДРИЗСКА (ФРАКІЈА ОДРИЗІЙСКАА)

Зелено, сребрена снижена полумесечина нагоре.
Чалма.
Споменување грбова фигура со боја и боја на полето.

THRACIA ODRISORUM

Vert, a crescent debased Argent.
Turban.
Mentioning a charge with its color and color of the field.

ТРАКИЈА РИМСКА (ФРАКІЈА РИМСКАА)

Сино, златен лав во лево со кугла на грбот.
Јагодова круна со стема.
Споменување грбова фигура со боја и боја на полето.

THRACIA ROMANORUM

Azure, a lion passant guardant contournée Or bearing a bezant on the back.
Arched ducal crown.
Mentioning a charge with its color and color of the field.

ТРАНСИЛВАНИЈА (ТРАНЗИЛВАНІА)

Златно, црн орел пресечено со црвено, седум златни градови на зелени брегови, надвишени со сребрени сонце десно и месечина во десно лево, над сè штитче црвено со сребрен појас. Јагодова круна.
Споменување грбова фигура од грбот.

TRANSYLVANIA

Per fess Or and Gules, in chief a demi eagle issuant Sable, and in base seven hills turreted Gules between in chief a sun-in-splendour Or and an increscent Argent. At the centre point an oval inescutcheon Gules, a fess Argent. Ducal crown.
Mentioning a charge from the arms.

ТРИБАЛИЈА (ТРИВАЛИЈА)

Сребрено, црна откината вепрова глава ранета со стрела.
Јагодова круна со стема.
Споменување грбова фигура од грбот.

TRIBALLIA

Argent, a boar's head couped Sable pierced by an arrow Proper.
Arched ducal crown.
Mentioning a charge from the arms.

ТУРЦИЈА (ТУРЦИЈА)

Црвено, од лево рака со зелен ракав држи раздвоен сребрен меч со златен балчак меѓу сребрени шестокрака ѕвезда во сјај и полумесечина.
Чалма.
Споменување грбова фигура од грбот.

TURCIA

Gules, an arm couped vested Vert cuffed Argent holding a double bladed sword Argent, hilted Or between a star irradiated and an increscent Argent.
Turban.
Mentioning a charge from the arms.

ВЛАШКА (ВАЛАХІЈА)

Сребрено, на зелена основа круна на која стои црн обрнат орел во полет, в лево, кој во клунот држи сребрен крст.
Јагодова круна.
Споменување грбова фигура со боја и боја на полето.

VALACHIA

Argent, on a mount Vert issuant from a ducal coronet Argent eagle reguardant contournée wings sergeant tergiant Sable holding in its beak latin cross Argent.
Ducal crown.
Mentioning a charge with its color and color of the field.

ВЕНЕЦИЈА (ВЕНЕТИЈА)

Сино, златен крилест седнат лав со ореол кој држи отворена книга со натпис:

(Кај Витезовиќ) „Pax tibi Marce, evangelista meus“.

(Кај Жефаровиќ) „Мир ти Марко евангелисту мој“.

Дуждова капа.

Споменување грбова фигура од грбот.

VENETIA

Azure, the lion of St Mark sejant Or holding an open book inscribed:

(Vitezovic) „Pax tibi Marce, evangelista meus“.

(Zhefarovic) „Мир ти Марко евангелисте мои“.

Venetian Doge's cap.

Mentioning a charge from the arms.

УНГАРИЈА (ОУНГАРИЈА)

(Витезовиќ) Црвено, од зелен тробрег сребрен архиепископски крст

(Жефаровиќ) Расечено, 1. Седумкратно пресечено сребро и црвено, 2. Црвено, од зелен тробрег сребрен архиепископски крст.

Круна на св. Стефан.

Споменување грбова фигура од грбот.

UNGARIA

(Vitezovic) Gules, on a trimount Vert issuing therefrom a Patriarchal cross Argent.

(Zhefarovic) Per pale barry of eight Gules and Argent, and Gules on a trimount Vert issuing therefrom a Patriarchal cross Argent.

Crown of St. Stephen.

Mentioning a charge from the arms.

АНАЛИЗА НА ГРБОВИТЕ

Стематологијата е многу важно дело за македонската хералдика и претставува своевиден прв хералдички учебник. Иако обединува грбови од различни контексти, времиња и употреби, сепак, анализата на грбовите и неговите составни делови е особено важна за утврдувањето на корпусот на грбови, присутни како своевиден урнек за тоа како треба да изгледа еден грб.

Според сложеноста на грбовите, најголемиот дел (50 или 89%) се единечни, еден е квадриран, два расечени и три пресечени.

Според бојата, штитот (или поле кај сложени грбови) најчесто е црвен (27), потоа син (13), сребрен (11), злато (8), зелен (2). Фигурата, пак, најчесто е сребрена (26), потоа златна (12), црвена (6), црна (14), и по една коцкасто и една природно обоена.

Според грбовата фигура, пак, најчесто е застапен орел (14), потоа лав (10), рака (со или без окол) (5), полумесечина (2), стрела 1, и други, застапени по еднаш.

Така, ако се даде среден статистички блазон, тој би бил сребрен орел на црвено поле.

Што се однесува до функ-

ANALYSIS OF THE ARMS

The *Stemmatographia* is a very important work for Macedonian heraldry and is a form of first heraldic textbook. Although it combines coats of arms of different contexts, times, and uses, the analysis of coats of arms and its components is especially important in determining the corpus of coats of arms, presenting an example of what a coat of arms should look like.

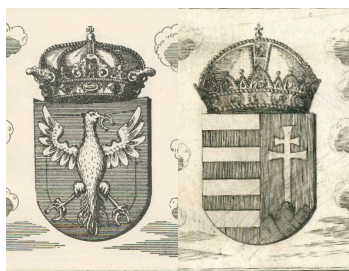
According to the complexity of the coats of arms, most (50, or 89%) are single, one is quartered, two are partitioned per fess, and three partitioned per pale.

By color, the shield (or field on marshaled arms) is Gules (27) followed by Azure (13), Argent (11), Or (8), and Vert (2). The figure is usually Argent (26), then Or (12), Gules (6), Sable (14), and one chequy and one Proper.

According to the charge, the most frequent is the eagle (14), then the lion (10), the hand (with or without armour) (5), the crescent (2), the arrow 1, and others, represented once.

So if a median statistical blazon were given, it would be a Gules eagle Argent.

As for the verse under the arms functioning as blazon, the

Грбовите на Рашка и Унгарија, кои се различни кај Жефаровиќ/ The Arms of Raska and Ungaria that are different in Zhefarovic

цијата на стихот под грбот како блазон, категоризацијата е следна: Без врска со блазонот (1); Споменување грбова фигура од грбот (28); Споменување грбова фигура со боја и боја на полето (19); Прифатлив блазон (4); Блазон е во ред, но боите во описот не одговараат на шрафураата од цртежот (4).

ЗАКЛУЧОК

Грбовите на стематографиите, *Стематографија или нацрт, опис и обнова на илирските грбови, односно Изображеније оружјј илирских*, се блазонираат на македонски хералдички јазик со стандардна терминологија и синтакса, ккао и на англиски јазик.

Извршена е и анализа на грбовите според хералдичките елементи и можноста на дадениот стих да се смета за блазон.

Сите 56 грбови се на шпански штит со една од 8 типови круна, од кој најчеста е јагодова со стема (46%). Според анализата на хералдичките елементи на грбовите, најголем дел од грбовите се едноставни (89%), додека најзастапена грбовна фигура е орелот (25%), а најзастапена комбинација е црвен штит со сребрена грбовна фигура (43%).

Легендата со боите кај Витезовиќ (лево), дадени се основните хералдички бои (злато, сребро,

Споредба на цртежите во двете стематографи/Comparason of the drawings in both Stemmatographias

categorization is as follows: Unrelated to blazon (1); Mention of a charge from the arms (28); Mention of a charge with color and field color (19); Acceptable blazon (4); Blazon is good, but the colors in the description do not match the colors in the drawing (4).

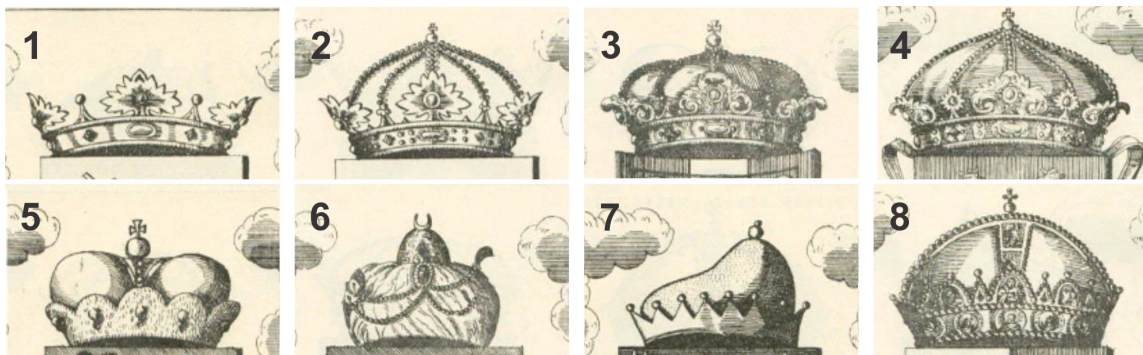
CONCLUSION

The coats of arms in the Stemmatographia, their description, and the renewal of the Illyrian coats of arms (Изображеније оружјј илирских) are blazoned in Macedonian heraldic language with standard terminology and syntax, as well as in English.

The coats of arms were categorized according to the heraldic elements and the possibility was considered that the verse could be a blazon.

All 56 coats of arms are on a Spanish shield with one of the 8 types of crown, the most common of which is arched ducal (46%). According to the analysis of the heraldic elements of the coats of arms, most of the coats of arms are simple (89%), while the most common coat of arms is the eagle (25%) and the most common combination is a red shield with a silver charge (43%).

The legend with the colors in Vitezovic (left),

Во Стематографијата се среќаваат следните круни: 1. Јагодова (застапена на 13 грбови); 2. Јагодова со стема (26); 3. Јагодова со стема и капа (5); 4. Јагодова со стема и капа со лента (1); 5. Австриска круна (7); 6. Чалма (2); 7. Дуждова капа (1) и 8. Круна на св. Стефан (1). The following crowns can be found in the Stemmatographia: 1. Ducal (represented on 13 coats of arms); 2. Arched Ducal (26); 3. Arched Ducal with cap (5); 4. Arched Ducal with cap and ribbons (1); 5. Austrian crown (7); 6. Turban (2); 7. Venetian Doge's hat (1), and 8. Crown of St. Stephen (1).

црвено, сино, црно и пурпурно).

Жефаровиќ (десно), покрај нив додава и две

и

крзна, хермелин црн хермелин, (кои не се употребени во стематографијата) како и престава на златно поле дадено со цизелација. ■

the basic heraldic colors are given (gold, silver, red, blue, black, green, purple).

Zhefarovic, (right) adds two furs, ermine and erminos, (which are not used in the Stemmatographia) as well as a presentation of a golden field with by diapering. ■

БЕЛЕШКИ • NOTES

- 1 Според Слано, град на јадранското приморје во Дубровничката република. /Town on the Adriatic Coast in Dubrovnik Republic.
- 2 Источниот брег на Јадранско Море/ Easter Adriatic Coast.
- 3 Тој е датиран од 1595 година и денес се чува во Националната и универзитетска библиотека во Загреб. Цртан е на хартија со формат 21x14,5 см, и има 168 листови./ It dates from 1595 and is now housed in the National and University Library of Zagreb. It is handdrawn on 168 pages, 21x14.5 cm in size.
- 4 На бугарски јазик се блазонирани во необјавен ракопис:/ Blazons in Bulgarian in unpublished manuscript: Иван Войников, „Стематографиите на Павел Ритер-Витезович и Христофор Жефарович“
- 5 Regnorum et provinciarum illycorum insignia genuina. Се чува во Универзитетската библиотека во Болоња, како оставнина на грофот Луиџи Фердинандо Марсили/ It is housed in the University Library in Bologna as a legacy of Count Luigi Ferdinando Marsili.
- 6 Stemmatographia sive armorum illycorum delineatione description et restitution. Autore Equite Paulo Ritter.
- 7 од 57-80 страна се дадени коментари на грбовите

на земјите, вклучително и опис на други познати грбови за тие земји./ pages 57- 80 provide comments on the coat of arms of the lands, including description of other known coats of arms for those lands.

- 8 Stemmatographiae Illyricanae, Liber primv.
- 9 Editio nova, priore correctior & auctior.
- 10 Има две разлики во грбовите на Рашка и на Унгарија / There two different arms Raska and Hungary.
- 11 Блазоните на англиски јазик беа проверени од Елизабет Роудс, Снајдон Хералд, Шкотска./ The blazons in English were checked by Elizabeth Roads, Snawdon Herald, Scotland.
- 12 Големото московско кнежевство, претходник на Русија/ Grand Duchy of Moscow, the predecessor of Russia
- 13 Дубровник/ Dubrovnik
- 14 Всушност Цариград/ Actually Constantinople
- 15 Се мисли Црна Рус, денешна Украина. овој грб бил предлог за грб на Украина во 1902/ It refers to Black Russia, today Ukraine. This arms were proposed for arms of Ukraine in 1902.
- 16 Срем / Srem

БИБЛИОГРАФИЈА • BIBLIOGRAPHY

Давидов, Динко (1972), *Стематографија, Изображеније оружјѝ илѝрических*, Београд.

Јоновски, Јован (2019), *Сонцето и лавот како симболи во хералдиката и вексилологијата на Македонија*, Скопје.

Јоновски, Јован (2019а), „Развојот на македонската хералдичка мисла“ *Историја* 2019. 1:105-121.

Нацевски, Иван (2019), „Влијанието на делото „За ознаките“ од Џулио Чезаре Карпачо на илѝрската хералдика и македонскиот земски грб“, *Македонски хералд* 13.

Матковски, Александар (1970), *Грбовите на Македонија – прилог кон македонската хералдика*, Скопје.

Рудић, Срђан. (2006) *Властела Илѝрскога грбовника*, Београд

Banac, Ivo (1991), *Grbovi biljezi identiteta*, Graficki zavod Hrvatske, Zagreb.

Ćosić, Stjepan (2015), *Ideologija rodoslovlja Korjenic – Neorićev grbovnik iz 1595*, Zagreb – Dubrovnik

Gjorgjiev, Vanco, Sarakinski, Vojislav (2019), “The many nationalities of Hristofor Žefarović”, *Analele Universității „Ovidius” Constanța – Seria Istorie*, Volumul 16, Constanța.

Jonovski, Jovan (2020) *The Sun and the Lion as Symbols of the Republic of Macedonia, a Heraldic and Vexillological Analysis*, Danvers MA,

Nacevski, Ivan (2019), „The Influence of Julio Cesare Carpaccio’s Delle Imprese, On Illyrian Heraldry and the Macedonian Land Coat of Arms“, *Macedonian Herald* 13.